

20- Nikâhta veli şart mı değil mi hükümler neden farklı?

5- MİSAL

Ayetlerin farklı yorumlara açık olması, İslam fıkhında ihtilafın önünü açar. Bu, bir kusur değil; bilakis rahmettir. Şimdi bu durumun nasıl meydana geldiğini **ayetlerden bir örnek** ile ortaya koyacağız. Ta ki bu farklılıkların bir dağınıklık değil; ümmete sunulmuş bir rahmet, bir kolaylık ve zenginlik olduğu anlaşılmalı olsun

فَانكِحُوهُنَّ بِإِذْنِ أَهْلِهِنَّ

Onları, ehlinin izni ile nikâhlayın. (Nisa 25)

Hanefi mezhebine göre; nikâhta velinin izni şart değildir. Buna göre; buluğa ermiş bir kız, kendisine denk bir erkek ile velisinin izni olmaksızın evlense, bu nikâh geçerlidir. Velinin bu nikâhı feshetme hakkı yoktur.

Şafi mezhebinde ise nikâhta velinin izni şarttır. Velinin izni olmadan nikâh akdi geçerli olmaz. Buna göre; Şafi mezhebinde bir kız, velisinin izni olmadan bir erkekle nikâhlansa, bu nikâh geçerli değildir.

Yine fıkıh ilmini bilmeyenleri şaşırtacak bir ihtilaf: Bir mezhepte velinin izni şart iken, diğerinde şart değil!

Bu ihtilafın sebebini bilmeyenler şöyle demektedir: “Nasıl oluyor da din bir iken, Hanefi mezhebindeki bir kız velisinin izni olmadan nikâhlanabiliyor, Şafi mezhebindeki bir kız ise velisinin izni olmadan nikâhlanamıyor?” Yani bu sorunun sahibine göre “nikâhta velinin izni şart mıdır? Yoksa değil midir?” konusunda sadece tek bir hüküm olmalıdır. Bu istek ise kelam-ı ezelinin mahiyetini ve bu ihtilafın sebebini bilmemekten kaynaklanmaktadır. Şöyle ki:

Nisa suresinin 24. ayetinde nikâhı helal olan hür kadınlardan ve 25. ayetinde de nikâhı helal olan cariyyeden bahsedilmiş ve ayetin sonunda “*Onları, ehlinin izni ile nikâhlayın*” buyrulmuştur. İşte ayetteki “*onları*” zamiri ile kimlerin kastedildiği konusundaki ihtilaf, hükmün de ihtilafına sebep olmuştur. “*Onları, ehlinin izni ile nikâhlayın.*” (Nisa 25)

Buradaki “**onları**” kim? İ. Azam hazretlerine göre; “*Onları, ehlinin izni ile nikâhlayın*” ayetindeki “*onları*” zamiri ile kastedilen cariyyelerdir. Zamirin hür kadına taalluku yoktur. Yani cariye ile nikâhlanacak olan, cariyyenin sahibinden izin almalıdır. Cariyyenin nikâhı, sahibinin izni olmadan sahih olmaz. Hür kadın zaten özgür, kendi kararını verebilir.” Hür kadının nikâhı

ise velisinin izni olmadan da sahihtir.

İ.Şafi hazretlerine göre ise; ayetteki “*onları*” zamiri ile kastedilen hür kadınlardır. Dolayısıyla hür kadının nikâhı ancak velisinin izni ile geçerli olur.

Görüldüğü gibi, “*Onları, ehlinin izni ile nikâhlayın*” ayetindeki “*onları*” zamirinin râci olduğu mahal hakkındaki ihtilaf, hükmün ihtilafına sebep olmuştur. İ. Azam’a göre zamir cariyeye ait olup, hür kadınla alakası yoktur. İ. Şafi’ye göre ise bu zamir hür kadına aittir. Netice olarak, İ. Azam’ın ictihadına göre hür kadın velisinin izni olmadan evlenebilirken, İ. Şafi’ye göre ise velinin izni olmadan nikâh sahih olmamaktadır.

Eğer ayette açık bir şekilde “*cariyeyi sahibinin izni ile nikâhlayın*” ya da “*hür kadını velisinin izni ile nikâhlayın*” buyrulmuş olsaydı, hüküm açık olduğundan dolayı ihtilaf olmazdı. Ancak Cenab-ı Hak, hikmeti icabı ayeti mutlak bırakmış ve “*onları*” zamiri ile beyan buyurmuştur.

Allah-u Teâlâ “cariyeyi” mi kastetti, “hür kadını” mı? Ayetin siyak ve sibakına göre ikisinin de olması mümkün. Çünkü Allah’ın kelamı **sonsuz manalar taşıyan bir kelamdır.** Ezeli bir hitapta sadece bir anlam aranmaz. **Zenginlik buradadır.**

Demek “*nikâhta velinin izni şart mıdır, değil midir?*” konusunda sadece tek bir hükmün olmasını istemek, ayetteki “*onları*” zamirinin hem hür kadına hem de cariyeye taalluk edebileceğini bilmemekten ileri gelmektedir.

Eğer “*Allah hangisinden razıdır ve hangisi doğrudur?*” diye sorulacak olursa, denilir ki: Her ikisi de doğrudur ve murad-ı ilahidir. Cenab-ı Hak, Şafi mezhebindeki bir kadının, velisinin izni ile nikâhından razı olurken, Hanefi mezhebindeki bir kadının ise velisinin izni olmaksızın yaptığı nikâhtan razı olmaktadır. Daha önce işlediğimiz gibi, bir meselede sadece tek bir hüküm hak değildir. Hak, fitratlara göre değişmektedir. Cenab-ı Hak, her fitratın kendisine uygun olan hükmü, kelamının kelimelerinde saklamış ve mezhep imamları da bu hükümleri ayet ve hadislerden çıkarmıştır.

“Kur’an’da geçen **bir zamir** farklı yorumlanabiliyorsa, oradan çıkan hükümler de farklı olabilir. Bu çelişki değil; ilahi kelamın genişliğidir.”

Şafi mezhebine göre veli izni **bir emniyet freni** gibidir. Hanefi mezhebine göre ise veli izni **bir tavsiye niteliğindedir.** Her iki mezhep de kendi metotlarıyla **ayet ve hadisleri** inceler, tartar ve hüküm verir. Hiçbiri “*Ben öyle hissediyorum*” demez.